

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2020/21:52

Torsdagen den 1 juli

§ 1 Fråga om medgivande till deltagande på distans

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Klockan är 13.00, och jag välkomnar er alla till dagens EU-nämnds-sammanträde den 1 juli 2021. Vi håller till i Förstakammarsalen i Sveriges riksdag.

Statsminister Stefan Löfven ska återrapportera från möte i Europeiska rådet den 24–25 juni. Sammanträdet är öppet och går att följa på webben, och journalister och allmänhet kan vara med på läktaren.

(Ordföranden förrättade upprop.)

Kan vi medge deltagande på distans för dessa ledamöter? Jag finner så.

I salen finns undertecknad med kansli och stenografer.

Statsministern inleder med sin återrapport. Därefter går ordet till partierna i storleksordning för frågor, bortsett från den detaljen att regeringspartiföreträdare avslutar frågerundan. I den mån vi har tid för ytterligare en fråga efter att partierna har gått igenom sina frågeställningar och fått svar från statsministern kommer vi att lämna plats för en kort fråga i slutet. Vi har tid på oss fram till klockan 14.00. Vi gör som vi brukar att fyra partier får ställa sina frågor, och sedan får statsministern svara på dem.

§ 2 Återrapport från Europeiska rådet
Statsminister Stefan Löfven (deltar via Skype)
Återrapport från möte i Europeiska rådet den 24–25 juni 2021

Anf. 2 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsminister Stefan Löfven välkommen till dagens EU-nämndssammanträde för återrapportering från Europeiska rådets möte den 24–25 juni 2021.

Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Europeiska rådet sammanträdde i torsdags och i fredags. Mötet inleddes med en mycket positiv dialog med FN:s generalsekreterare António Guterres. Därefter behandlades covid-19-pandemin. Vi kunde konstatera ett mindre allvarligt smittläge, inte minst eftersom allt fler nu vaccineras. Det är många länder som, precis som Sverige, har börjat lätta på sina restriktioner. Men vi måste fortsätta att vara vaksamma också på nya virusvarianter och på att utvecklingen faktiskt kan ta en negativ riktning igen.

Punkterna om Turkiet och migration behandlades mycket kortfattat och med endast några smärre justeringar i de texter som låg på bordet.

Det som i praktiken kom att dominera detta möte var dels ett meningsutbyte med anledning av den nya ungerska lagstiftningen om utbildning och homosexualitet, dels diskussionen om Ryssland.

Herr ordförande! Utvecklingen i Ungern har under senare år gått i en oroande riktning vad gäller grundläggande och okränkbara värderingar om demokrati och rättsstatens principer. Det gäller bland annat akademins frihet liksom domstolars oberoende och civilsamhällets möjligheter att verka fritt.

Ungerns parlament har nyligen antagit en lagstiftning som bland annat förbjuder att medieinnehåll som propagerar eller porträtterar homosexualitet visas för barn under 18 år samt att sexualundervisning får hållas endast om den respekterar Ungerns konstitutionella identitet och dess kristna kultur.

Detta är en kränkande och utmanande lagstiftning som passerar en anständighetsgräns. Alla människors lika värde är grundläggande för hela EU-samarbetet. Ingen människa ska utsättas för diskriminering och kränkning på grund av sin sexuella läggning. När en medlemsstat nu beslutar om lagstiftning som gör precis det, som pekar ut och stigmatiserar människor på grund av deras sexuella läggning, måste vi reagera.

Jag kan säga att det blev en minst sagt livlig diskussion där jag och de flesta andra var djupt kritiska till denna nya lagstiftning och utvecklingen i stort i Ungern. Premiärminister Orbán fick visserligen stöd från förväntat håll, men det handlade om en liten minoritet.

Jag underströk bland annat att svenska skattebetalare inte accepterar att vår EU-avgift finansierar regimer som inte respekterar vår gemensamma värdegrund.

Detta var givetvis en både tuff och obekväm diskussion. Jag har inte varit med om något liknande i Europeiska rådet. Men det var också en nödvändig diskussion därför att det inte går att kompromissa om våra grundläggande värderingar. Då undergrävs vårt förtroende för varandra,

och EU:s sammanhållning försvagas. På sikt eroderar tilltron till EU och också vår ställning i världen.

Nu är det viktigt att kommissionen fortsätter att granska denna utveckling i Ungern, och vi kommer att ge fullt stöd till detta arbete; det är redan uttalat. Det är också viktigt att denna villkorlighetsförordning som kopplar budgeten till rättsstatens principer börjar tillämpas enligt plan och att den blir ett effektivt verktyg.

Herr ordförande! Vi hade därefter en lång diskussion om EU:s relation till Ryssland och hur vi ska hantera den, framför allt det senare. Det fanns en stark enighet om att hålla fast vid grunderna för Rysslandspolitiken, inklusive att den olagliga annekteringen av Krim och agerandet i östra Ukraina måste upphöra. Enighet är styrka, det har vi sagt förut. Det ger större möjligheter att påverka utvecklingen i Ryssland och att stärka vår egen säkerhet.

Den fråga där åsikterna gick isär gällde, som ni vet, förslaget om att öppna för möten på högsta nivå mellan EU och Ryssland. Det är det förslag som lades fram av Frankrike och Tyskland strax före mötet.

Vi måste ha en dialog, kontakter och utbyte mellan EU och Ryssland, och sådana finns också i dag. Det fanns dock inte stöd för det tysk-franska förslaget, eftersom många, inklusive Sverige, menade att ett sådant toppmöte i detta läge skulle uppfattas som en eftergift till Ryssland utan någon motprestation.

Resultatet blev att vi i stället enades om att se över både format för dialog och vilka krav som ska ställas på Ryssland för att några förändringar ska aktualiseras.

Herr ordförande! Vi diskuterade slutligen den ekonomiska återhämtningen. Våra samhällen har drabbats hårt av denna pandemi. Det är viktigt att återhämtningen skapar fler jobb och stärker vår konkurrenskraft genom den gröna och den digitala omställningen. Genom utbildning och omställningsstöd rustar vi våra samhällen. Det stora återhämtningspaket som beslutades förra sommaren sätts nu i verket. Det är bra. Men det är också viktigt att pengarna går till rätt saker. Det ska ske genom en noggrann granskning, och rättsstatens principer ska respekteras.

Jag lade också fram ett förslag här som tydliggör kopplingen till rättsstatens principer. Detta förslag togs också in i texten.

Med detta avslutar jag återrapporten från mötet.

Anf. 4 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsministern för en bra återrapport. Jag är extra glad att statsministern intog en så stark position å Sveriges vägnar avseende Ungern.

Anf. 5 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ordförande! Jag tackar statsministern för återrapporten.

Det var många ärenden på agendan. Jag tänkte lyfta fram några av dem, nämligen covid-19, migration och Ryssland.

Men jag ska först säga några ord om den fråga som inte stod på agendan, nämligen Ungern som statsministern lade en stor del av sin återrapport på.

Statsministern sa att denna fråga dominerade, förutom frågan om Ryssland. Om jag förstod det hela rätt godkände Charles Michel att denna fråga skulle få diskuteras med anledning av den nya lag som Ungern har infört, och som statsministern berättade om. Jag instämmer med statsministern i det som han sa här. Denna lag är ett övertramp mot unionens grundläggande principer. Därför var det bra och nödvändigt att denna diskussion kom till. Det var verkligen hög tid för det.

Om jag har förstått statsministern rätt nu och den rapport som jag har tagit del av var det många ledare, de flesta, som var väldigt hårda i sin kritik mot Ungern. Det är bra. EU måste agera kraftfullt både i ord och i handling.

Som statsministern lyfte fram har vi nu en villkorsmekanism på plats, och den ger möjligheter att stoppa utbetalningar av EU-medel till medlemsstater som inte lever upp till rättsstatens principer. Detta lyfte jag fram även vid samrådet inför detta toppmöte när vi pratade om återhämtningsfonden och hur viktigt det är att denna mekanism nu tas i bruk även om den fortfarande är under laglighetsprövning så att säga. Vi har många gånger sagt att vi måste stå upp och försvara våra värderingar, både i ord och i handling.

Jag uppskattar verkligen att statsministern förde fram att detta också handlar om att våra skattebetalare inte accepterar att medel betalas ut till denna typ av stater. Jag skulle vilja fråga om nästa steg diskuterades. Jag hörde att statsministern sa att man ska fortsätta granska Ungern. Men givet att det ändå har varit ganska kraftfulla uttalanden både från Ursula von der Leyen och från andra skulle jag vilja veta om det var någon sådan diskussion.

Vad gäller covid-19 är det bra att vi från och med i dag har digitala covid-19-intyg på plats. Det kommer att spela stor roll för återhämtningen och vår rörlighet. Jag tycker att det är problematiskt att Sverige inte har alla tre delar på plats. Men jag förutsätter att de kommer att vara det när denna infasningsperiod är slut den 12 augusti. Men som vi har talat om många gånger är en förutsättning att vaccineringen fungerar fullt ut. I dag ligger Sverige under EU-genomsnittet när det gäller andelen vaccinerade. EU har som mål att 70 procent av den vuxna befolkningen ska vara helt vaccinerad före sommaren. Om Sverige fortsätter i denna takt kommer vi inte att klara det. Ser statsministern några risker kopplade till det?

Jag vill kortfattat säga något om migrationen. Jag förstod att diskussionen var kort. Men det är viktigt att EU är agerar kraftfullt mot människosmugglare som utsätter människor för livsfara på deras väg till Europa. Vi välkomnar såklart ett ökat samarbete med ursprungs- och transitländer i syfte att förhindra att utsatta människor dör på sin väg till Europa. Det är viktigt med en hållbar migrationspolitik, men mer behöver göras. Jag antar och förutsätter, och jag vet, att denna fråga kommer att återkomma vid andra råd framöver. Jag hoppas att det sker skyndsamt.

Avslutningsvis några ord kring Ryssland och den andra stora frågan som dominerade mötet. Kort före rådsmötet kom, precis som statsministern sa, beskedet från Tysklands Angela Merkel och Frankrikes Emmanuel Macron att det var dags för ett toppmöte mellan EU och Ryssland.

Jag vill säga att det är fel i både form och sak. EU har inte haft något toppmöte med Ryssland sedan Krim annekterades 2014. Min och

Moderaternas uppfattning är att Ryssland måste vidta konkreta åtgärder och i synnerhet uppvisa konstruktiv utveckling innan det är dags för ett toppmöte.

2020/21:52
1 juli

Vi oroas när vi ser att stora medlemsländer som Frankrike och Tyskland vill ha en mjukare hållning gentemot Ryssland. Men i form var detta också fel. Denna diskussion om Ryssland var efterfrågad, och vi har välkomnat den. Det skedde nu i en tvåstegsraket. Jag har förstått att det var en bra diskussion i maj. Sedan kom rapporten från den höge representanten som låg till grund för detta möte. Sedan kom detta utspel väldigt kort inpå.

Om jag ska vara helt ärlig tycker jag att det var bra att Tyskland och Frankrike inte fick stöd för detta. I sak har jag sagt varför, men i form handlar det också om att vi inte kan ha en ordning där två stora länder själva dikterar den så kallade enigheten.

På samrådet inför toppmötet var Moderaterna tydliga med att vi har efterfrågat en tydlighet från regeringen. Jag tyckte att regeringen var tydlig vid samrådet, och jag tycker att det var bra att regeringen stod upp för det här på toppmötet.

Avslutningsvis vill jag säga kort att i slutsatserna talas det om selektivt engagemang – det pratade vi också om på samrådet – när man radar upp ett antal exempel på frågor som är av intresse för EU. Jag och Moderaterna skulle hellre ha sett att det inte hade exemplifierats på det här viset utan att det i stället hade varit tydligt att ett engagemang kommer att vara begränsat och inte aktuellt så länge Ryssland inte förändrar sig.

Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD):

Tack, statsministern, för redogörelsen!

Inledningsvis vill jag bara påpeka att Sverigedemokraterna välkomnar att rådet sa nej till inspelet från Tyskland och Frankrike gällande ett högnivåmöte med Ryssland. Vi tycker heller inte att det finns någon anledning till sådana toppmöten i det här skedet.

Statsministern nämnde ingenting om migration, vilket skulle kunna vara förståeligt mot bakgrund av att det inte var en väldigt stor diskussion rörande det på mötet, men det är trots allt flera punkter i rådsslutsatserna som handlar om migration.

Jag kan inledningsvis säga att vi välkomnar punkt 13 där man fördömer just försök från tredjeländer att bedriva utpressning. Vi tycker också att detta måste få tydliga konsekvenser.

Angående migration går strategierna ut på att åtgärda det man kallar grundorsakerna till migration, och de identifieras som fattigdom och otrygghet i ursprungsländerna. Analysen stämmer, men den räcker inte för att komma åt problemet. Sanningen är att så länge som skillnaden i levnadsstandard är så stor som den är och så länge som EU tvingar medlemsländerna att dela ut uppehållstillstånd till personer som reser irreguljärt kommer den här tragiska cirkusen att fortsätta med drunksolyckor, terrorfinansiering och destabilisering av samhället – för att inte tala om de problem som det orsakar här i Europa. EU:s migrationspolitik dödar i dag, och det är naturligtvis ett stort problem som vi måste åtgärda.

Vi ska bekämpa otrygghet och fattigdom i de här länderna, men detta är ett självändamål och inget vi gör för att stoppa migration. Vad som

behövs för att stoppa den irreguljära migrationen är en helrenovering av det gemensamma asylsystemet, och som så många gånger tidigare är det danskarna som har tänkt rätt här. Danmark har genomfört nationella reformer för att flytta hela asylprocessen till säkra tredjeländer. Om det inte finns något ekonomiskt incitament för irreguljär resa kommer långt mycket färre människor att försöka, och då kommer långt mycket färre människor att dö på havet – samtidigt som de som verkligen behöver skydd kan få det närmare sina hem.

Företrädare för regeringen har i det här sammanhanget påstått att den danska planen, som inte har beskrivits i detalj ännu, skulle strida mot unionens asylregler trots att både Sveriges nationella lagstiftning och EU-rätten har regler som handlar om just möjligheten att överföra asylsökande till tredjeländer förutsatt att de är skyddade från förföljelse där. Detta framgår av bland annat 5 kap. utlänningslagen.

Jag vill därför fråga statsministern vilken regel det är som hans regering påstår hindrar Sverige och EU från att följa Danmarks exempel.

Anf. 7 ORDFÖRANDEN:

Jag skulle lämna ordet till förste vice ordförande Annika Qarlsson, men det verkar som att hon har problem med anslutningen. Vi tar en till fråga under tiden, och så får Annika återkomma senare.

Anf. 8 JENS HOLM (V):

Ordförande! Jag vill tacka statsministern för återrapporten från toppmötet. Vi i Vänsterpartiet instämmer fullt ut i statsministerns kritik av Ungern och de förslag som har lagts fram där. Det är en ren och skär provokation mot de medborgerliga rättigheterna. Vi kan inte acceptera att man stigmatiserar en hel grupp i samhället på det sätt som man gör där, så det är fullt stöd till den svenska positionen i det avseendet.

Annars måste jag säga att jag är förvånad över klimatfrågans frånvaro på det här toppmötet och även i statsministerns återrapport. Om vi läser slutsatserna från toppmötet och lyssnar på statsministern känns det som att klimatkrisen reduceras. Vi befinner oss verkligen i en klimatkris. Det är bara att titta på hur det är i Kanada och Nordamerika och rapporterna om extremväder som har gjort att över 100 människor har dött av hettan som breder ut sig där nu. Jag är förvånad att klimatfrågan då bara reduceras till att det ska bli en hållbar återstart i EU-länderna efter coronapandemin.

Inför det här mötet skickade vi i Vänsterpartiet med till statsministern att han skulle lyfta fram klimatkrisen och lyfta vikten av att fattade beslut verkligen måste bli av men också att EU måste höja sina ambitioner på klimatområdet och helt enkelt göra mer.

Lyfte statsministern fram klimatfrågan, och blev det någon diskussion om detta? Det är min första fråga.

Min andra fråga rör covid och pandemin. Jag är lite förvånad över att detta verkar ha fått ett så litet utrymme på toppmötet. Som vi sa inför toppmötet till statsministern är ingen säker förrän alla är säkra. Det innebär att i princip alla i världen måste vaccineras eller få någon form av flockimmunitet. Då behöver vi sprida covidvaccinet bättre än vad som görs i dag.

Statsministern sa tidigare som svar på min fråga att det inte i dag är aktuellt att driva frågan om att släppa patent på covidmediciner. Vi i

Vänsterpartiet tycker att det är det effektivaste sättet att snabbt sprida covidvaccin över hela världen så att enskilda länder kan producera kopior på covidvaccin.

Jag skulle vilja fråga statsministern om det var någon annan som lyfte upp frågan om hur vi mest effektivt kan sprida covidvaccin i världen, främst i de fattiga länderna, och om frågan om att släppa patent på covidvaccin lyftes och vad statsministern sa i den diskussionen.

Turkietfrågan finns också med i slutsatserna från det här toppmötet. Vi kan bara konstatera att situationen för den demokratiska oppositionen i Turkiet har förvärrats ytterligare. Det är helt oacceptabelt.

Vi diskuterade inför det här toppmötet här i EU-nämnden att det kanske är dags att införa sanktioner mot Turkiet baserat på de brott som sker i Turkiet mot mänskliga rättigheter. Statsministern sa att han inte uteslöt sanktioner. Jag skulle vilja veta om det blev någon diskussion om hur man går vidare med att verka för full demokrati i Turkiet och för att oppositionen ska kunna verka fritt. Jag tänker inte minst på partiet HDP vars båda ledare sitter fängslade etcetera.

Jag skulle vilja avsluta med att kort lyfta migrationsfrågan, som inte heller den verkar ha blivit en stor fråga på det här toppmötet trots att situationen fortfarande är akut på många sätt. Vi i Vänsterpartiet är oroade över det som tas upp i slutsatserna om att minst 10 procent av budgeten för det nya utvecklingsinstrumentet, Europa i världen, NDICI – vi kan kalla det för EU:s nya bistånds- och samarbetsinstrument – ska kunna användas till migrationsåtgärder.

Det innebär kort och gott att EU nu driver frågan att man ska kunna använda biståndsmedel för migrationsarbete. Det här är två helt separata saker, och varje cent, varje euro och varje krona behövs i Afrika, Karibien och Sydostasien där bistånds- och samarbetspengar ska rullas ut.

Jag vill veta vad statsministern sa i den här frågan om det blev någon diskussion om detta. Det är väldigt viktigt att alla biståndsmedel går dit de ska och inte används för att bedriva flykting- och migrationspolitik här på hemmaplan.

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Jag börjar med frågorna från Jessika Roswall från Moderaterna. Vad gäller vad som är nästa steg när det gäller Ungern granskar nu kommissionen den här lagstiftningen, men det är redan en ganska bestämd uppfattning som har uttalats från kommissionens ordförande Ursula von der Leyen. Då är det även i fortsättningen kommissionen som hanterar granskningen av utbetalningen av medel och allt sådant. Det ligger alltså nu hos kommissionen, och fullt stöd är uttalat för att fortsätta denna granskning och också vidta åtgärder där det är möjligt, för det här är inte acceptabelt.

När det gäller digitala intyg och vaccineringen i Sverige diskuterade vi inte detta. Det är naturligtvis så att det skyndas på ute i regioner, och det är leveranser av vacciner som avgör det här. Så många som möjligt ska vaccineras så snabbt som möjligt, och det är det arbete som pågår. Jag tycker att bland annat regionerna men även andra gör ett fantastiskt arbete här.

Rörande migrationen gällde de här slutsatserna framför allt samarbete med andra länder. Sedan kommer diskussionen att gå vidare om vårt eget

regelverk, och vi har sagt att det inte får glömmas bort nu utan måste komma på plats så snart som möjligt.

Jag delar uppfattningen om Tyskland och Frankrike. Det är fel i sak här och nu. Dialogen bör utvecklas med Ryssland, men det är inte tillfälle för det nu. Det jag underströk var att vi själva först måste stärka vår position. Det var bland annat därför som vi beställde den här rapporten från kommissionen och den höge representanten som ska leda vidare till att verktygslådan kan utökas gentemot Ryssland. Det är utifrån den positionen och att krav ställs på ett ändrat agerande från Rysslands sida som detta kan förändras.

I punkt 31 skrivs det att rådet ”uppmanar kommissionen och den höga representanten att utarbeta konkreta alternativ, inbegripet villkor och verktyg”. Med det menar vi på att det inte blev något beslut om att det här ska ske nu men att man kan ge ett antal exempel på vad som skulle kunna ingå i det här. Men vi har flera steg att ta innan vi är där.

Precis som Jessika Roswall säger kan inte två länder agera på det här sättet. Jag sa också vid mötet att det inte fungerar så. Vi hade en liknande situation i fjol i en viktig fråga, nämligen budgeten. Då var de i och för sig kanske någon vecka före, men det var lite samma sak. Det fungerar inte, med all respekt för Tyskland och Frankrike och deras företrädare, för det har jag, att vi ska ha en situation med *fait accompli* kvällen före. Det fungerar inte. Det gjorde inte det nu heller, och det är väl bevis nog, tycker jag, för att det inte fungerar. Nu blev det ett annat resultat som jag tycker är välbalanserat.

Martin Kinnunen från Sverigedemokraterna säger att det är bra med nej till Tysklands och Frankrikes förslag. När det gäller migrationen förstår jag inte det där med att EU tvingar folk att ta emot irreguljära flyktingar. När det däremot gäller dem som vill söka asyl och asylrätten är det den regeln som vi hänvisar till. Asylrätten måste respekteras. Den är universell och har kommit till av ett skäl som vi måste komma ihåg.

Det är det regelverket. Därutöver kommer vårt eget, EU:s regelverk, på området att fortsätta diskuteras och processas för att förhoppningsvis komma i mål så snart som möjligt.

Jens Holm tog upp klimatfrågan. Vi har precis fattat ett beslut om ett mål efter långa diskussioner. Att då, några månader senare, ta upp det igen låter sig inte göras. Jag gör det gärna, men jag vet att det inte låter sig göras på det sättet. Det är inte så det fungerar. Det var mycket hårt arbete för att komma till den höjning som gjordes, och sedan har vi fått in det i budgeten med tydliga krav på hur stor del av budgeten som ska innehålla klimatåtgärder. Sedan ligger vi naturligtvis på för en fortsättning. Den dag det är möjligt att höja målet är vi de första att påpeka det. Men några månader efter senast fattade beslut är det inte realistiskt; det är nästan lite naivt att tro att det skulle fungera, även om vi skulle vilja.

När det gäller vaccination och spridning är vi överens. Precis som Jens Holm säger är ingen säker förrän alla är säkra. Frågan är hur vi når dit. Någon kan ha nämnt det, men jag tror faktiskt inte att någon nämnde just patenträttigheterna. Huvudtanken är i stället att vi måste få upp produktionen som den är nu och naturligtvis också distributionen. Det går att öka produktionskapaciteten under befintliga regler. Jag hävdar alltså återigen att även om man skulle släppa på patenträttigheterna innebär det inte per automatik att en massa länder helt plötsligt kan producera. Den

här produktionen är alldeles för avancerad för det. Det är alltså inte realistiskt att tro det. Att snabbt se till att få upp produktionen med befintlig tillverkning är dock en väg.

Nu har också samtalet mellan till exempel USA och EU kommit igång. Vi behöver göra mer på det området. Men vi är överens om att vi måste få ut mer vaccin.

Vad gäller Turkiet finns det en hänvisning i punkt 20 till just rättsstatens principer och grundläggande rättigheter. Den avslutas med att dialogen om sådana frågor förblir en integrerad del av förbindelserna mellan EU och Turkiet. De tas ständigt upp. Sedan får vi se vilka mått och steg vi är redo att vidta vid olika tillfällen. Men de är med som en grundläggande del, eftersom det som sker med såväl politiska partier som medier och fackföreningsrörelser med flera är helt oacceptabelt. Den är alltså med under hela resan.

Vad gäller NDICI är det ett program för alla utrikesåtgärder. Det är ett brett instrument. Det står redan inskrivet i dess förordning – jag tror att jag nämnde det vid förra veckans möte med EU-nämnden – att cirka 10 procent av medlen ska gå till migration. Det är alltså inget som beslutas av Europeiska rådet, utan det finns redan i regelverket.

Herr ordförande! Med det tror jag att jag har svarat på frågorna.

Anf. 10 ORDFÖRANDEN:

Tack, statsministern, för kommentarer och svar!

Vi går nu in på runda två. Vi kollar igen om förste vice ordförande Annika Qarllsson, Centerpartiet, finns med på tråden den här gången.

Anf. 11 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr ordförande! Vad bra att jag har lyckats få ljudet att fungera denna gång.

Tack så mycket för återrapporten, statsministern! Det är oerhört intressant att höra om den värderingsdiskussion som uppstod denna gång. Det gäller en utveckling som vi har sett under många år. Ungern har steg för steg förflyttat sig bort från de grundläggande villkoren för samarbetet inom EU. Det är oerhört viktiga diskussioner. Jag gissar att det också var därför det kom en annons från en viss premiärminister.

Jag tror att det finns fler länder som rör sig i den riktningen. Därför ställs frågan inte bara utifrån Ungerns perspektiv, utan den gäller också diskussionerna i flera av de länder som ligger nära Ungern både ideologiskt och geografiskt. Det är alltså oerhört viktigt.

När vi tog beslut om budgeten och återstartsfonden fick vi in kravet på att följa rättsstatens principer. Det hör ihop med den här frågan, och även där måste positioner flyttas fram, så att man skruvar åt tumskrubarna. Allt handlar om att stödja medborgarna, som ska ha rätt till sina mänskliga rättigheter oavsett var i EU-27 de bor.

Jag har lite funderingar gällande efterdyningarna av förra våren. Vi har nu fått vaccinationspassen på plats. Det ska börja lätta upp så att vi ska kunna öppna, resa, besöka varandra och ses igen. Det har vi längtat efter.

Förra våren blev det stopp på en massa olyckliga sätt, vilket försvagade samarbetet och möjligheterna att möta den utsatthet vi då hade. Finns det några diskussioner som rör det? Passen blir en del. Finns det andra delar som rör också varor och tjänster, där det arbetet utvecklas vidare? Finns

det några diskussioner om det, även nu när läget inte är akut, som det var förra våren?

Det som hände med Ryssland var bra.

Vad gäller migration kan jag fortfarande känna att det gäller att det finns en röst som står upp för att det måste vara en rättssäker hantering. Rätten att söka asyl får inte klämmas åt. Den möjligheten måste finnas, och det måste vara rättssäkra processer. Det måste finnas en röst som står upp för det. Finns det i sällskapet?

Statsministern svarade på Jens Holms fråga om hur vi ska se till att få tillgång till vaccin och om att ta bort möjligheten för de företag som har tagit fram vaccin att kunna vara delaktiga också i nästa steg. Det skulle bli en olycklig effekt om man tog bort den rätten, och möjligheten att sälja. Vi måste alltså på andra sätt se till att vaccinet blir tillgängligt för så många som möjligt så fort som möjligt.

Det kommer, precis som konstaterats, att komma fram nya varianter om det tar lång tid innan allt fler är vaccinerade.

Anf. 12 SOFIA DAMM (KD):

Herr ordförande! Tack, Stefan Löfven, för återrapporten!

Många viktiga utrikespolitiska frågor avhandlades vid mötet. Låt mig först säga några ord om Turkiet. Precis som vid förra rådsmötet känns raderna som är tänkta att belysa den försämrade situationen gällande mänskliga rättigheter närmast pliktskyldigt inskrivna och utan några kraftfulla fördömanden eller åtgärder. EU:s relation till Turkiet är viktig. Att tullunionen oss emellan moderniseras är ett sådant exempel. Men det duger inte att vi ska behöva läsa punkterna 14, 15, 16, 17, 18 och 19 innan mänskliga rättigheter över huvud taget nämns.

Inför rådsmötet lyfte jag exempelvis upp att ett fredligt prideevent, en picknick i en park, för att manifesteras alla människors lika värde brutalt slogs ned av polisen. Det är bra att merparten av EU:s ledare vågar säga ifrån när det gäller utvecklingen inom unionen. Jag tänker på det som vi har berört mycket här i dag, främst Ungern men även Polen. Men jag skulle önska att man kunnat skärpa tonen när situationen uppenbarligen fortsätter att gå åt fel håll i Turkiet.

Men om frågor om alla människors lika värde är känsliga inom unionen kan vi tyvärr inte vänta oss att vi med kraft kan stå upp för unionens grundläggande värden i den gemensamma utrikespolitiken. Det är sorgligt. Här instämmer jag med Jens Holm från Vänsterpartiet om att vi måste kunna vidta lite mer specifika åtgärder när det gäller att situationen för mänskliga fri- och rättigheter går åt fel håll.

När det gäller Ryssland stöder jag som kristdemokrat naturligtvis allt som oftast Angela Merkels utrikespolitiska ställningstaganden. Men när Merkel önskar att EU:s ledare hade visat större mod avseende att igen starta högnivåmötena med Ryssland menar jag att hon och Macron gör en felbedömning. Det är framför allt en felbedömning av den ryska regimen och Vladimir Putin.

Stefan Löfven brukar tala om vikten av enighet visavi Ryssland. Den visades möjligtvis i slutsatserna men inte i den kommunikation som kom ut från mötet. Enligt medierna var det de baltiska länderna och Polen som var de starkaste motståndarna. Jag önskar att statsministern kan säga lite om det. Jag vet förstås att vi inte är för förslaget från Macron och Merkel.

Men jag skulle vilja höra lite mer om positioneringen och om hur statsministern anser att denna oenighet, som uppenbarades i kommunikationen, kan utvecklas framgent.

När det gäller Belarus är det viktigt att EU håller i och håller ut. Sanktionerna är otroligt viktiga. De slår mot Lukasjenko och hans ministrar, vilket visar att de har effekt. Men av bland annat den belarusiska oppositionen har det lyfts upp att det tycks finnas vissa uppenbara kryphål i sanktionsinstrumentet. Bland annat tycks en del medlemsstater vara oroade över hur det kan slå mot deras nationella jordbruk. Är det något som över huvud taget nämndes på mötet?

Slutligen – när det gäller Sahel antar jag att det inte blev någon längre diskussion. Statsministern nämnde det inte heller i åiterrapporten. Det tenderar att bli på det sättet när man diskuterar länder och regioner där få medlemsstater har nationella intressen. Frankrike är ett land som har nationella intressen i Sahel. Kan statsministern säga något om Macron tog ledarskap i den frågan? Bidrog Sverige i så fall till den diskussionen?

Precis som när vi sågs inför EU-toppmötet vill jag uppmana statsministern att ta en aktiv roll i diskussioner om regionen. Sverige har sitt största militära internationella engagemang i Mali, och Sverige har i sin nya biståndsstrategi satsat 2 miljarder kronor de kommande åren till regionen. Det förpliktar verkligen.

Anf. 13 MARIA NILSSON (L):

Herr ordförande! Tack, statsministern, för åiterrapporten!

Jag har, som flera andra, några frågor och några kommentarer. Till att börja med gäller det vaccinationer. Det är precis som statsministern och många ofta säger, nämligen att ingen är säker förrän alla är säkra.

Vi håller inte med om den ingång om patenträttigheter som presenterades av kollegan från Vänsterpartiet, men vi instämmer i behovet av att EU är proaktiva i resan mot att alla ska vara säkra. Den andra delen i det är just Covax. Vi är en av de största bidragsgivarna till Covax, och Covax nämns även i slutsatserna.

Min första fråga till statsministern handlar lite om hur andra länder inom EU resonerar vad gäller att bidra till Covax. Är det en stor fråga? Hur uppmanar Sverige andra länder att ge mer, som ett sätt att förverkliga tesen om att ingen är säker förrän alla är säkra?

När det gäller Ungern håller Liberalerna naturligtvis helt och hållet med om den position som Sverige har intagit mot det förkastliga lagförslaget från Orbánregimen, som man väl nästan får kalla den.

Vi har tidigare varit inne på hur man ser på det framöver, kopplat till rättsstatens principer och i förhållande till budgeten och återstartsprogrammet. Men min fråga är: Hur ser statsministern på det ordförandeskap som träder i kraft i dag, Slovenien? Vilken position kommer Slovenien att inta? Och hur kan det landet vara en motor för att fortsätta trycka på mot Ungerns brott mot mänskliga rättigheter, vilket detta de facto är?

Vad gäller Ryssland var det oerhört bra att Sverige inte gick på Macrons och Merkels – jag vet knappt vad jag ska kalla det – idé om toppmötet. Det är mycket bra att Sverige vidhöll en tydlighet om vad Ryssland behöver göra för att det ens ska vara aktuellt.

Jag har också sagt flera gånger tidigare att det inte finns några gemensamma intressen. Jag noterar med glädje att det inte heller står det i återrapporten, utan man pratar om EU:s intressen. Det är jätteviktigt visavi Ryssland. Det är där man måste börja när den ryska regimen ser ut som den gör.

Som flera andra har sagt oroar jag mig för hur detta kommer att se ut framöver. Jag oroar mig över om nästa förbundskansler kommer att heta Armin Laschet, som har en historia av att vara ganska tillåtande, om jag får uttrycka mig så, i relationen till Ryssland. Det finns fog för att ha detta på radarn framöver.

Kring Belarus: bra! Min avslutande fråga, som jag också har tagit upp tidigare, gäller om en typ av gemensam hållning kom upp på bordet kring att lätta på viseringsregler för oberoende journalister och det civila samhället – att man skulle ha en ordnad process inom EU just på grund av den tilltagande repression som finns i Belarus just nu.

Anf. 14 DAG LARSSON (S):

Ordförande! Tack, statsministern, för återrapporten!

Det var ett möte med många viktiga frågor på dagordningen, inte minst om EU:s framtida relation till Ryssland. Som flera har lyft upp här kom diskussionen också att handla om utvecklingen i Ungern och deras lagförslag som mer eller mindre likställer homosexualitet med pedofili. Det är bara ett exempel på den väg av intolerans och inskränkning av grundläggande demokratiska principer och värderingar som Ungern och även Polen har slagit in på.

För att samarbetet inom EU ska fungera måste alla medlemsländer leva upp till rättsstatens principer. Det var därför mycket välkommet med den markering mot Ungern som statsministern och flera andra medlemsländer gav uttryck för. Om man ska ha del av EU-stöd ska man också respektera grundläggande fri- och rättigheter. Själv måste jag säga att jag tycker att det var utmärkt att statsministern markerade så pass tydligt som han gjorde, för om vi ska bibehålla ett starkt folkligt stöd för Europeiska unionen i Sverige är det viktigt att markera när demokratins och rättsstatens principer hanteras på det sättet.

Min fråga till statsministern är: Hur anser han att EU bör agera ytterligare för att markera mot utvecklingen i Ungern och Polen?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Jag börjar med Annika Qarlssoon från Centerpartiet. När det gäller värderingsdiskussionen om Ungern finns det, precis som Annika Qarlssoon sa, några länder – en liten minoritet, som jag sa i min inledning – som försvarar Ungern, i det här fallet, kanske inte exakt lagstiftningen, men de inte vill ha den kritiska diskussionen. Här är det viktigt att vi fullföljer bland annat den mekanism för rättsstatens principer som gäller och som vi fick på plats. Det var också en ganska tuff process, som beslutades i Europeiska rådet vid den här tiden i fjol. Sedermera blev det ett beslut om själva förordningen i slutet av året.

När det gäller förra vårens stopp fanns det, som Annika Qarlssoon mycket riktigt påpekade, flera bevis för att det inte fungerade när vi hamnade i den svåra situationen där leveranser av varor och utrustning stoppades. Det är viktigt att vi drar erfarenheter av detta, och

kommissionen har därför presenterat en rapport om just detta område och vad vi behöver göra nu. Den ska naturligtvis tas vidare.

Jag tog upp på Europeiska rådet att vi, när vi nu lättar på restriktionerna, måste vara beredda att återinföra dem om det går fel. Om situationen skulle reverseras och gå i fel riktning igen och länderna återinför restriktionerna får vi inte göra om samma misstag som i fjol utan göra det mycket mer koordinerat och samordnat så att vi inte får samma problem igen. Detta har vi lyft in, och det pågår ett arbete med en uppföljning för att undvika det, också på sikt.

Annika Qarlssoon stod upp för rätten att söka asyl. Det är vi flera som gör – de flesta – och det ska vi fortsätta med.

Jag förstod också att vi fick stöd vad gäller vaccinationer och att det inte är patenträttigheterna som avgör. Det borde ha varit en diskussion mycket tidigare mellan de stora spelarna i världen, varav EU är en, om hur vi tillsammans skulle ha tryckt upp produktionen och distributionen i ett mycket tidigare skede i stället för att alla sitter och håller på sitt – alla utom EU, faktiskt. EU är den enda av de stora demokratiska spelarna som faktiskt har exporterat väldigt mycket från sitt territorium. EU är också en stor givare i Covax, både EU som entitet och ganska många medlemsstater. Många av dem – inte alla – ger unilateralt till Covax. Vi är i alla fall överens om att det är den bästa mekanismen. Vi vill stötta Covax.

Till Sofia Damm från Kristdemokraterna: När det gäller Turkiet delar jag inte uppfattningen att MR bara står med pliktskyldigast. Man kan ha en uppfattning om i vilken ordning saker och ting ska stå, men de står där av ett skäl, nämligen att vi är överens om detta. Det har därmed samma värde, så det har inte devalverats på något sätt. Vi kommer att fortsätta att ta upp detta gentemot Turkiet. Som jag sa finns det med hela tiden.

Vad gäller Ryssland är vi överens med Kristdemokraterna och Sofia Damm om positionen där. Framåt gäller det, precis som vi inledde med, att fundera på vad som ska motivera en ändring i dialogen i de forum som nu finns och en utveckling, bland annat där, och diskussionen om vår egen styrka. Jag har understrukit att EU självt måste bli starkare för att eventuellt kunna förändra plus att Ryssland måste ändra sitt beteende. Där någonstans är vi nu, och vi får ta detta framåt. Nu blev det den principen i stället för att ge sig in på ett toppmöte på kort sikt. Det tycker jag var bra.

Sofia Damm pekade också på Belarus och diskussionen om påverkan på medlemsstaternas nationella jordbruk. Det är några som har tagit upp detta i tidigare diskussioner. Jag har också hört bilateralt att några pekar på att det kommer att slå mot det egna, men man har sagt att man ändå är redo att göra saker. Vi måste markera mot regimen i Belarus.

Det fanns ingen fråga om det, men vi har också tagit upp det östliga partnerskapet, hur det kommer att påverkas och vilken status Belarus ska ha i denna situation. Om vi siktar på ett möte inom det östliga partnerskapet kan det inte vara aktuellt att bjuda in Lukasjenko till ett sådant. Det är också en diskussion om vad Belarus ska ha för position och status och hur vi ska behandla regimen så att det framgår väldigt tydligt att det inte är dem vi för diskussioner med. Civilsamhället och oppositionen i Belarus måste känna att de har stöd och att vi har kontakt med dem. Det är en sådan diskussion på gång.

Vad gäller Sahel redovisades Frankrikes syn på en ändrad strategi, som vi kan kalla det. Jag redogjorde för Sveriges syn på Sahel, dels de militära

operationer som vi själva tar del i och bidrar med, dels synen på regionen och att det behövs ett stöd för att se till att demokratiseringsprocessen, lag och ordning och den typen av processer drivs vidare. Där har Sverige ett starkt engagemang, och det markerade vi. Det är bra att Sofia Damm stöder detta. Det tackar jag för. Vi har en dialog igång.

När det gäller vacciner och Covax var det Maria Nilsson från Liberalerna som frågade om andra länder. Det är flera som ger, men inte alla – jag kan inte det exakta antalet. Också EU ger. Jag tror att det är över 3 miljarder euro som vi ger sammantaget. Men det kan och behöver göras mer.

När det gäller Ungern är det en bra ställd fråga från Maria Nilsson om positionen och Slovenien, som nu tillträder. Slovenien var ett av de länder som under mötet ville tona ned diskussionen om Ungern. Det var inte så att de direkt sa att Ungerns lagstiftning var bra, men de ville tona ned detta lite. Om jag ska vara helt uppriktig känner jag att denna diskussion kanske skulle ha tagits tidigare. Nu togs den, och det var bra. Det tog tid, och det var öppenhet, ärlighet och raket. Den behöver tas. Den fortsatta diskussionen kommer ordförandelandet Slovenien, som just har tillträtt, att få hantera på något sätt. Det går inte att sopa den under mattan.

När det gäller Ryssland och toppmötet fick vi också där stöd från Maria Nilsson. Jag tror att jag har sagt ungefär hur vi tänker framåt där. Det har att göra med vår egen styrka och Rysslands agerande. Vi får helt enkelt ta det därifrån, men det får inte uppfattas som att det är okej nu, att vi får glömma bort det som skedde med Krim och att vi nu tar nya tag. Så får det inte uppfattas, utan vi måste stå upp för motståndet mot detta och aldrig acceptera att ett land ensidigt flyttar gränser. Det har med vår säkerhetsordning att göra. Det är viktigt för Sverige, det är viktigt inte minst för våra baltiska vänner och det är viktigt för alla länder att vi aldrig accepterar detta. Då skulle vi ha en annan ordning, och det vore väldigt olyckligt.

När det gäller Belarus har vi inte diskuterat några visumregler. Det togs inte upp, så i den frågan har jag inget mer besked att ge.

Dag Larsson frågade hur jag anser att EU bör agera ytterligare för att markera. Först och främst var, som jag sa, den diskussion som fördes en viktig markering. Det var tydligt att man har passerat en gräns. Det kom fram mycket tydligt och kunde inte missförstås på något sätt. Det gäller att fortsätta att granska när demokrati och mänskliga rättigheter åsidosätts. Där har kommissionen ett viktigt ansvar. Dess ordförande Ursula von der Leyen har varit väldigt tydlig här. De granskar nu lagstiftningen. Det är det ena som sker. Det kan hamna i EU-domstolen. Det kan vara så. Det andra är att det pågår en process i det som kallas allmänna rådet där länderna granskar varandra, ett så kallat artikel 7-förfarande. Där granskas Polen och Ungern särskilt utifrån det som sker där.

Som jag tidigare sagt är den nya villkorlighetsförordningen, som är kopplad till budgeten och återstartspaketet, ett nytt instrument att använda. Det är upp till kommissionen att göra granskningen vad gäller lagstiftningen men också hur det stämmer överens eller inte stämmer överens med reglerna för budgeten.

Anf. 16 ORDFÖRANDE:

Hans Rothenberg har föranmält att han eventuellt, om det finns plats och tid, har en fråga. Är frågan kort?

Anf. 17 HANS ROTHENBERG (M):

Ordförande! Ja, den är kort.

Jag uppfattade att statsministern i början av sin återrapport noterade att covidläget var ganska okej. Det var inte en fråga som diskuterades för mycket. Samtidigt sa statsministern att så många som möjligt så snabbt som möjligt ska tillhandahållas vaccination. Det gäller att få upp produktionen och distributionen.

Det finns en obalans vad gäller vaccination i unionen. Till exempel låg Bulgarien för en vecka sedan på en 16-procentig vaccinationsnivå, vilket kan jämföras med läget i Sverige. Jag är lite förvånad över att man inte diskuterar dessa frågor mer och att man inte tar dem på större allvar. Att det är viktigt att hela världen får vaccinationstillgång är uppenbart, men vi kan inte göra allt. Däremot kan EU göra väldigt mycket för sina egna medlemsländer. Varför tas inte denna fråga på tillräckligt stort allvar? Om inte alla inom EU är vaccinerade kan vi heller inte begära att alla andra utanför EU ska kunna bli det.

Anf. 18 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr ordförande! Det är känt sedan tidigare att olika länder har olika förutsättningar. Vi vet att den siffra som Hans Rothenberg nämner är sann. Det är naturligtvis beklagligt att det är så, men det är olika förutsättningar i ländernas sjukvårdssystem. Det är sist och slutligen en nationell fråga. Vi hade till exempel en diskussion om fördelningen mellan EU:s medlemsstater, och vi förstod alla att vi måste hjälpas åt och se till att alla får en del som gör att man kan vaccinera.

Detta är ett faktum och inget som det går att göra något åt snabbt just för att sjukvårdssystemen ser ut som de gör. Visst har detta diskuterats, inte specifikt på detta möte, men det är klart att vi har observerat att det är olika. Det är rätt som sägs här att det absolut inte är en bra situation. Den är inte löslöst. Detta har inte bara med distribution av vaccin att göra, utan man måste också kunna se till att det kommer ut till befolkningen. Det är en flaskhals nu; det är ingen tvekan om det.

Anf. 19 ORDFÖRANDE:

Vi tackar statsministern för närvaron vid dagens återrapport och önskar en trevlig eftermiddag.

2020/21:52
1 juli

§ 3 Övriga frågor

Det är ett nytt EU-nämndssammanträde fredagen den 9 juli 2021 klockan 10.00. Då behandlas utrikes frågor, ekonomiska och finansiella frågor samt ekonomiska och finansiella frågor – budget.

Ärade kollegor, tjänstepersoner, kansli, stenografer och andra närvarande vid dagens sammanträde! Jag tackar för visat intresse och önskar trevlig eftermiddag. Sammanträdet avslutas.

Innehållsförteckning

2020/21:52

1 juli

§ 1 Fråga om medgivande till deltagande på distans

.....	1
Anf. 1 ORDFÖRANDE.....	1

§ 2 Återrapport från Europeiska rådet

.....	2
Anf. 2 ORDFÖRANDE.....	2
Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	2
Anf. 4 ORDFÖRANDE.....	3
Anf. 5 JESSIKA ROSWALL (M).....	3
Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD).....	5
Anf. 7 ORDFÖRANDE.....	6
Anf. 8 JENS HOLM (V).....	6
Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	7
Anf. 10 ORDFÖRANDE.....	9
Anf. 11 ANNIKA QARLSSON (C).....	9
Anf. 12 SOFIA DAMM (KD).....	10
Anf. 13 MARIA NILSSON (L).....	11
Anf. 14 DAG LARSSON (S).....	12
Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	12
Anf. 16 ORDFÖRANDE.....	14
Anf. 17 HANS ROTHENBERG (M).....	15
Anf. 18 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	15
Anf. 19 ORDFÖRANDE.....	15

§ 3 Övriga frågor

.....	16
-------	----